

**Guldžahon Jussufi (koost.). 100 eesti rahvakandlemängijat ja -meistrit. XX–XXI sajand. Tallinn: Eesti Folkloorinõukogu, 2018, 284 lk.**

Žanna Pärtlas

2018. aastal Eesti Folkloorinõukogu välja antud raamat „100 eesti rahvakandlemängijat ja -meistrit. XX–XXI sajand“ on viimaste aastate ühe ulatuslikuma rahvamuusika kogumisprojekti osa ja väljund. Nimelt käivitus aastal 2012 Eesti Folkloorinõukogu egiidi all eesti rahvakandlemängijate ja -meistrite kaardistamine ja jäädvustamine (lk. 12). Põhirõhk oli eesti kandle uuemal tüübil, mida nimetatakse „rahvakandleks“. Ettevõtmise käigus koguti andmeid nii Eestis kui ka välismaal elavate rahvakandlemängijate ja -meistrite kohta. Samuti koguti mälestusi varasema aja pillimängijatest ja -meistritest. Tegemist on kahtlemata väga tähtsa ja vajaliku algatusega, millel on nii praktilist kui ka teaduslikku väärtust.

Projekt kestis kuus aastat (2012–2018) ning oli väga tulemuslik. Vabatahtlikest entusiastidest koosnev tööühm andis Eesti Rahvaluule Arhiivile üle 77 tundi helisalvestisi (nende hulgas intervjuud ja muusika ülesvõtted), 25,5 tundi videosalvestisi ja ligi 1400 fotot. Eestis intervjueriti 57 isikut ning saadi materjale 25 meie seast lahkunud pillimehe ja -meistri kohta. Samuti koguti andmeid 18 välismaal (USAs, Kanadas, Rootsis ja Austraalias) elava/elanud kandlemängija ja -meistri kohta. See andis kokku väljaande pealkirjas toodud ümmarguse arvu 100.

Suurem osa intervjuusid Eesti kandlemängijate ja -meistritega on läbi viinud Guldžahon Jussufi, väliseestlastelt kogus andmeid Ain Haas. Projekti lisaeesmärk oli ülevaate saamine kandle teemaga seotud teadus- ja üliõpilastöödest (viimased on kirjutatud peamiselt Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia tudengite poolt). Üliõpilastööde kohta käiva info avalikustamine on oluline seetõttu, et võrreldes teaduspublikatsioonidega on need vähem nähtavad ja kättesaadavad, kuid sisaldavad siiski väärtuslike andmeid.

Raamat on žanri poolest teatmeteos – ommoodi eesti rahvakandlemängijate ja -meistrite entsüklopeedia – ja allikapublikatsioon. Selle põhiosa moodustavad 100 paarileheküljelist artiklit, mis sisaldavad andmeid kandlemängijate ja -meistrite eluloost, loomingulisest tegevusest,

õpetajatest ja õpilastest, mängimise moodustest (mis rahvakandle puhul võivad olla üsna erinevad) ja pillidest. Eriti suurt rõhku on pandud pillide detailsele kirjeldusele (koos kõikide mõõtude ja häälestusega), mis on väga väärtuslik informatsioon, arvestades eesti rahvakandle ehituse suurt varieeruvust. Artikleid illustreerivad kandlemängijate ja nende pillide pildid, samuti on olemas lisakirjanduse kirjed. Isikute artiklid on grupeeritud geograafiliselt Eesti maakondade järgi, välismaa kandlemängijad on koondatud eraldi ossa. Iga rühma sees paigutuvad artiklid nimede tähestikulises järjekorras.

Raamatu põhiosale eelnevad Guldžahon Jussufi kirjutatud sissejuhatavad peatükid pillimängijatest (lk. 15–18), pillimeistritest (lk. 18–22) ja pillidest (lk. 22–41). Peatüki eespool nimetatud rahvakandlemängijate kaardistamise ja jäädvustamise projektist kirjutas Ene Lukka-Jegikjan (lk. 12–14). Jussufi sulest pärinevad ka saate- ja lõppsõna. Pillimängijate ja -meistrite ülevaatest selgub, et eri maakonnad on raamatus esindatud üsna ebavõrdselt, et kandlemängijatest vaid veerandi moodustavad naised (traditsiooniliselt oli kannel pigem meeste pill) ja et kandlemeistrite hulgas ei ole naisi üldse. Kasulikke andmeid sisaldab tabel kandlemängijate helisalvestiste olemasolu kohta arhiivides ning neist tehtud raadio- ja telesaadete ja TÜ VKA üliõpilaste kandleteemaliste tööde kohta (lk. 17). Viimaste kirjed leiame raamatu lõpust, raadio- ja telesaadete andmed asuvad aga vastavate isikuartiklite juures.

Kõige ulatuslikum on saatepeatükk, milles käsitletakse rahvakandle liike, nende rahvapäraseid nimetusi, ehitust ja mängimise viise. See osa on eriti kasulik mittespetsialistidest lugejatele, kuid pakub mõtlemisainet ka etnomusikoloogidele. Rahvakandle klassifikatsiooni ja nimetuste küsimuse teeb keeruliseks asjaolu, et rahvapäraseid termineid on tunduvalt rohkem kui teaduslikult tuvastatavaid liike, kusjuures konstruktsiooni varieeruvus on väga suur ka ühe liigi piires, ning esineb ka vahepealse ja unikaalse ehitusega pille. See võiks olla huvitav teadusliku arutluse teema

(näiteks kirjutas sellest 2005. aastal Igor Tõnurist),<sup>1</sup> kuid antud väljaandes on rahvakandleid lihtsalt jagatud kuude rühma (kes on selle liigituse autor, ei ole mainitud) ning iga liiki on kirjeldatud eraldi alapeatükis nii sõnaliselt kui ka tabelite abil.

Kuigi raamatu väärtus allikapublikatsioonina on ilmne, ei saa märkimata jätta selle mõningaid puudusi. Kõigepealt tekitab segadust väljaande eesmärk ning pillimängijate ja -meistrite valiku põhimõte. Raamatu pealkiri jätab mulje, nagu peaks muusikute ja meistrite valik esindama perioodi 20. sajandi algusest meie ajani võimalikult ühtlaselt. Samas loeme kohe saatesõnast, et „väljaande eesmärgiks on anda ülevaade eelkõige aastatel 2012–2018 kaardistatud ja jäädvustatud eesti rahvakandlemängijatest ja -meistritest“ (lk. 9) ja nendele olevat „lisatud ... mitu mängijat ja meistrit varasemast ajast“ (lk. 9). Ka kaardistamise projekti kirjeldusest saame teada, et selle mõte oli „hakata rahvakandlemängu hetkeseisu uurima“ (lk. 12). Kuigi pillimeeste ja -meistrite artikleid iseseisvalt uurides selgub, et nende sünniaastad paigutuvad aega 19. sajandi lõpust 20. sajandi lõpuni, jääb eri perioodide esindatuse küsimus ikka lahtiseks. Samuti oleks ajaline pilt lugejale selgem, kui sisukorras oleksid nimedele lisatud eluaastad.

Kahtlusi tekitab mõnikord ka kandlemängijate ja -meistrite grupeerimine maakondade järgi. Te-

gelikult on seda tehtud (ehkki seda pole kuskil otseselt seletatud) isikute viimase elukoha järgi, mis ei pruugi peegeldada nende kuulumist mingisse kohalikku traditsiooni. Seetõttu võivad omavahel tihedalt seotud muusikud (näiteks sama pereansambli mängijad, isa ja poeg Aivar ja Martin Arak) asetseda erinevate maakondade nimekirjades. Tundub küsitav ka Johannes Rosenstrauchi paigutamine väliseestlastest kandlemängijate hulka – kuigi oma elu viimased 14 aastat oli ta tõepoolest „väliseestlane“, põgenes ta Rootsi 53-aastasena, olles kodumaal juba ammu tuntud kuulsana Kandle-Jussina.

Raamatu koostaja ja autorite töö väärib tunnustust põhjalikkuse, süsteemsuse, täpsuse ning faktide ja detailide rohkuse eest. Selles mõttes tundub avalikustatud materjal uudne, rikkalik ja usaldusväärne. Samas on saatepeatükkide teaduslik kvaliteet ideede poolest pigem tagasihoidlik ja akadeemiliste kirjutistena vajaksid need tekstid nii sisulist kui ka keelelist toimetamist (peatükkide sisemine struktuur on kohati ebaloogiline, stiil, sõnakasutus ja vormistus ei vasta alati akadeemilistele tavadele). Viimane asjaolu ei takista aga raamatu kasutamist informatsiooni allikana nii muusikute-praktikute kui ka muusikateadlaste poolt. Igal juhul loob see väljaanne rikkaliku aluse uute uuringute jaoks.

<sup>1</sup> Игорь Тынурист 2005. Проблема народных названий и классификации эстонского каннеля. – *Проблемы инструментоведческой терминологии. Тезисы и рефераты: Международная инструментоведческая конференция по проблемам инструментоведческой терминологии, Санкт-Петербург, декабрь 2005.* Санкт-Петербург: Российский институт истории искусств, стр. 22–24. [Igor Tõnurist 2005. Problema narodnykh nazvaniy i klassifikatsii estonskogo kannelya. – *Problemy instrumentovedcheskoy terminologii. Tezisy i referaty: Mezhdunarodnaya instrumentovedcheskaya konferentsiya po problemam instrumentovedcheskoy terminologii, Sankt-Peterburg, dekabr' 2005.* Sankt-Peterburg: Rossiyskiy institut istorii iskusstv, str. 22–24.]